

Tematický okruh osobnostní a sociální výchovy
HODNOTY, POSTOJE, PRAKTICKÁ ETIKA

Lekce
11.6

NAPLŇUJEME VLASTNÍ IDEÁLY

Anna Pekárková

osv

Mgr. Anna Pekárková

NAPLŇUJEME VLASTNÍ IDEÁLY

Tematický okruh osobnostní a sociální výchovy

Hodnoty, postoje, praktická etika

Lekce 11.6

Vydalo občanské sdružení Projekt Odyssea

Katusická 712, 197 00, Praha 9

www.odyssea.cz

Počet stran: 26

Vydání 1., 2007

Obrázek na obálce a v textu: © Mgr. Anna Pekárková

© Projekt Odyssea, 2007

ISBN 978-80-87145-33-3

OBSAH:

1.1	Smysl lekce	3
1.2	Struktura lekce	4
1.3	Úvodní otázky pro učitele i žáky	5
1.4	Očekávaný výstup lekce.....	7
1.5	Témata a cíle lekce.....	7
2	Jak realizovat tuto lekci.....	8
2.1	TÉMA A	8
2.1.1	Cíle	8
2.1.2	Praktická teorie	8
2.1.3	Doporučený postup	12
2.1.4	Evaluaace	13
2.1.5	Seznam aktivit.....	13
3	Podrobný popis vybraných aktivit	16
	A1 Myslím si, že ano, myslím si, že ne.	16
	A2 Úvaha.....	17
	A3 Problémy v mém okolí.....	18
	A4 Vymysli co nejvíc možností	19
	A5 Co skutečně děláme?	20
	A6 Ideální svět.....	21
	A7 Etický projekt.....	22
	A8 Co mě nenechá v klidu	23
	A9 Závazek.....	24
	A10 Co můžeme řešit?	25
	A11 Erb	26

1 ÚVOD

1.1 SMYSL LEKCE

Vážení kolegové,

tento text vznikl jako pomůcka pro učitelské sbory, které chtějí týmově zapracovat osobnostní a sociální výchovu do svého školního vzdělávacího programu a do běžné praxe své školy. Smyslem textu je především:

- 1. Usnadnit učitelům orientaci v základních pojmech, tématech a cílech osobnostní a sociální výchovy (dále jen OSV).*
- 2. Nabídnout ukázky konkrétních postupů a konkrétních aktivit, které je možno využít ve školní výuce OSV.*

Lekce OSV jsou vytvořeny jako průřezové. Znamená to, že nejsou rozpracovány pro konkrétní ročník nebo předmět. Rozhodnutí o tom, která témata a které cíle bude škola realizovat v jakém ročníku nebo předmětu, zůstává vždy na konkrétní škole. Lekce by měla být realizována průběžně napříč předměty díky spolupráci celého učitelského sboru. Navíc by měla být obohacena dalšími nápady a zkušenostmi učitelů z dané školy.

Studiu konkrétní lekce by měla předcházet celoškolní diskuse o tom, které osobnostní vlastnosti a sociální dovednosti svých žáků chce škola rozvíjet především.

Doporučujeme, aby učitelé z konkrétní školy nejdříve společně prostudovali, prodiskutovali a naplánovali do ŠVP pouze ty lekce, které odpovídají celoškolním prioritám. Ostatní lekce mohou například používat jen ti učitelé, kteří se specializují na příslušná témata.

Věříme, že Vám text pomůže při hledání právě té Vaší cesty k OSV!

Projekt Odyssea, tým projektu „Zavádění OSV do ŠVP“, 2006-2007

Máme zájem o Vaše nápady a připomínky k této lekci.

Budeme moc rádi, když nám je pošlete na adresu:

lekce@odyssea.cz

1.2 STRUKTURA LEKCE

Na začátku, v podkapitole 1.3 Úvodní otázky pro učitele i žáky, stručně přibližujeme čtenářům hlavní témata lekce.

V podkapitole 1.4 Očekávaný výstup lekce naleznete přesné znění očekávaného výstupu osobnostní a sociální výchovy, ke kterému byla tato lekce vypracována. Jedná se o cílovou vlastnost osobnosti žáka nebo o sociální dovednost žáka, kterou se snažíme rozvíjet.

Podkapitola 1.5 Témata a cíle lekce obsahuje seznam dílčích měřitelných cílů, které odpovídají očekávanému výstupu lekce. Tyto dílčí cíle jsou uspořádány do témat označených písmeny A, B, C ...

V kapitole 2 Jak realizovat tuto lekci naleznete informace o tom, jak můžeme během vyučování naplňovat dílčí cíle OSV. Kapitola 2 je uspořádána podle jednotlivých témat této lekce (A, B, C ...).

Každé téma obsahuje podkapitoly:

- ◆ *Cíle*
- ◆ *Praktická teorie*
- ◆ *Doporučený postup*
- ◆ *Evaluaace*
- ◆ *Seznam aktivit*

Poslední kapitola 3 Podrobný popis vybraných aktivit obsahuje podrobný popis vybraných aktivit, na které odkazujeme v kapitole 2. Aktivity jsou seřazeny podle jednotlivých témat (A, B, C...).

UPOZORNĚNÍ 1: Seznam aktivit v kapitole 2 Jak realizovat tuto lekci obsahuje pouze názvy a stručnou charakteristiku aktivit. Podrobný popis aktivit naleznete až na konci lekce v kapitole 4 Podrobný popis vybraných aktivit nebo v použité a doporučené literatuře.

UPOZORNĚNÍ 2: Cíle lekce je samozřejmě možno naplňovat i mnoha dalšími aktivitami, které v lekci nejsou zmíněny. Výběr konkrétních aktivit a jejich úprava pro konkrétní skupinu žáků je vždy v rukou učitele.

1.3 ÚVODNÍ OTÁZKY PRO UČITELE I ŽÁKY

Následující otázky zaměřují pozornost na témata této lekce. Umožňují vybavit si vlastní zkušenosti s danou problematikou. Pomáhají objevit smysl a užitek rozvíjených dovedností.

Pokud si na otázky sami odpovíme, můžeme je s porozuměním položit svým žákům při realizaci této lekce ve vyučování.

- ◆ Jaké problémy řešíš?
- ◆ Proč řešíš právě tyto problémy?
- ◆ Jak jsi se svým způsobem řešení spokojený?
- ◆ Ve kterých situacích máš často pocit, že bys je měl „řešit“, podílet se na jejich dalším vývoji?
- ◆ Na řešení jakých jiných problémů by ses chtěl podílet?
- ◆ Kterí lidé se podílejí na řešení důležitých problémů?
- ◆ Vzpomeň si na konkrétního člověka, který Ti někdy v poslední době pomohl.
- ◆ Vzpomeň si na konkrétní situaci, ve které jsi v poslední době ty někomu pomohl.

Učitel: „Jaké problémy v současné době řešíš?“

Žák: „Zeměpis a hokej.“

1.4 OČEKÁVANÝ VÝSTUP LEKCE

Žák identifikuje, které reálné problémy si zasluhují jeho pozornost, a tyto problémy řeší.

1.5 TÉMATA A CÍLE LEKCE

TÉMA A

- Žák identifikuje v textu nebo v předvedené modelové situaci reálné problémy, které může pomoci řešit.
- Žák u vybraného reálného problému uvede, co by pro něj znamenalo (jaké následky to přinese), kdyby problém řešil a kdyby ne.
- Žák uvede alespoň tři postupy, jak reagovat na reálný problém, a předvede tyto způsoby v modelových situacích.
- Žák identifikuje, ve kterých problémech ve svém životě se angažuje a proč.
- Žák si vybere jeden reálný problém, k jehož řešení chce přispět, a tento problém řeší.

2 JAK REALIZOVAT TUTO LEKCI

2.1 TÉMA A

2.1.1 Cíle

- Žák identifikuje v textu nebo v předvedené modelové situaci reálné problémy, které může pomoci řešit.
- Žák u vybraného reálného problému uvede, co by pro něj znamenalo (jaké následky to přinese), kdyby problém řešil a kdyby ne.
- Žák uvede alespoň tři postupy, jak reagovat na problém, a předvede tyto způsoby v modelových situacích.
- Žák identifikuje, ve kterých problémech ve svém životě se angažuje a proč.
- Žák si vybere jeden reálný problém, k jehož řešení chce přispět, a tento problém řeší.

2.1.2 Praktická teorie

Hodnoty a činy

V lekci 11.1 jsme si povídali o hodnotách. Umožnila nám rozpoznávat, čím se chceme zabývat. Nyní máme možnost realizovat prakticky to, co považujeme za důležité. S žáky můžeme hledat konkrétní projevy chování, kterými budeme naše hodnoty naplňovat. Tato lekce nám dává příležitost vybrat, do čeho se pustíme. Zavázat se k činům, uvést je ve skutky a společně je reflektovat. Reflexi vztáhneme k původně zamýšleným hodnotám a našemu prožívání.

Projekt může být skupinový, či pro každého žáka samostatný. Důležité je, aby byl žákem zosobněný, byl „jeho vlastní“.

Nabídněme žákům myšlenku, že jsou některé problémy, které má cenu řešit. Nechme žáky, aby si našli témata, která je provokují, a pustili se do jejich řešení. V OSV chceme dát žákům prostor pro to, aby si hodnoty a směry volili sami. Aby rozpoznali to důležité, co jim stojí za to, aby vystoupili ze své skořápky a jednali.

Hranice svobody

Jak reagovat ve chvíli, když si žáci přejí angažovat se v něčem, co považuje naše společnost, nebo já, jako učitel, za špatné? Kde jsou hranice naší osobní svobody?

- Mohu otázku převést na skupinu, např.: Co si myslíte o návrhu zakázat zpěv vánočních koled?
- Nebo se odvolat na autoritu a uvést, že zákony a normy naší společnosti to zakazují (svoboda slova), a proto ani my ve škole to nebudeme podporovat. Nebojme se žákům důsledně sdělovat, jaké zákony u nás platí, každý člověk potřebuje hranice.
- Mohu vlastními slovy shrnout poznatky k danému tématu a vyjádřit svůj názor – své pocity. Např. Já se cítím takovýmto názorem ohrožen, zpívání koled považuji za svou osobní věc, do které mi nikdo nesmí mluvit.

Co mohu dělat, když mi něco vadí na chování druhých lidí?

Tato lekce úzce souvisí s tematikou tvořivého řešení problémů, viz lekce 5.2. Stručně můžeme shrnout, že vadí-li nám nějaké chování druhých lidí, máme v podstatě dvě možnosti. První z nich spočívá v tom, že se s tím naučíme žít. Pokud nám to nejde, nebo se s tím učit žít nechceme, můžeme s tím zkusit něco dělat. Ve druhém řešení je třeba mít na paměti, že druhého člověka nikdy přímo nezměníme. To, co měnit můžeme, je naše vlastní chování. V některých případech právě na základě změny našeho chování dojde i ke změně chování druhých.

Co nás vede k prosociálnímu jednání

Motivy, které vedou člověka k tomu, aby se zapojil do řešení nějakého problému, mohou být různé. Například:

- Principiální etický nárok – musím situaci řešit z jakéhosi „vyššího“ důvodu. (Musím jí pomoci, jsme tu na světě proto, abychom si pomáhali).
- Cítím, že se jedná se o chování, které vede k významnému cíli. (Musím jí pomoci, snad ji zachráním).
- Vnitřní nastavení. (Nepřemýšlel jsem, co dělám, prostě jsem tam skočil).
- Cítím, že mě situace potřebuje. Svět mě volá k plnění tohoto úkolu. (Musíme chránit životní prostředí. Jinak to nejde.)

Motivace je osobní záležitost. Naším cílem není přesvědčovat žáky, že jeden motiv je lepší než jiný, snažit se jim některé vnutit nebo naopak vymluvit. Cílem OSV je dát žákům možnost nalézt ty motivy, které se skrývají v nich samých.

O angažování

Slovo angažování si často spojujeme s pojmy jako: strana, agitátor, pracující lid, Lenin, socialismus, komunismus, zneužití atd. V OSV jsme si vědomi toho, že angažování je ošemetná záležitost a dá se jí

lehko zneužívat. Chceme ale využít nadšení a potenciál dětí pro hledání jejich orientace v životě. Je však důležité nepodsouvat žákům směr jejich působení a nezapomínat, že každý žák pochází z jiného prostředí, z něž čerpá hodnoty a samostatně s nimi nakládá.

Situace, ve kterých se žák může angažovat

■ KAŽDODENNÍ SITUACE

- Spolužák chce půjčit tužku.
- Doma nejsou vynesené odpadky.
- Babička potřebuje dojít na nákup.
- Došly granule pro psa.
- Je zapotřebí vyzvednout bráchu ze školky.

■ NAŠE TŘÍDA A NAŠE ŠKOLA

- Školní výlet.
- Výzdoba třídy.
- Jak kvalitně trávit čas o přestávkách.
- Každoročně máme ve škole vánoční představení.
- Chceme o přestávkách sportovat v tělocvičně.

■ KRIZOVÉ SITUACE

- Spolužačka se řízla o nůžky do ruky.
- Během celodenního výletu začala být kamarádovi zima.
- Bratr vypadá dnes ráno špatně, zvrací a stěžuje si na bolest břicha. Rodiče jsou v práci.
- Starší kluci mlátí slabšího.
- Holky se domluvily, že budou jednu dívku ignorovat.
- Někteří spolužáci záměrně ignorují jiného. Nezdraví ho, berou mu věci z tašky, neodpovídají mu, vždy sedí sám.

■ POTŘEBNÍ LIDÉ

- Kamarád je v nemocnici se zápallem plic.
- Líbí se mi adopce na dálku.
- Sousedka je stará paní a je pro ni těžké chodit na nákupy.

- PODEZŘELÉ SITUACE

- Paní v obchodě si strčila pod bundu láhev vodky.
- Do školy vešel zadním vchodem, který bývá obvykle zamčený, cizí muž.
- Před školkou postává cizí pán.
- Kamarádi chtějí dělat něco nebezpečného.

- EKOLOGIE

- Třídění odpadu ve škole.
- Sběr papíru.
- V okolí školy a na hřišti se povaluje stále mnoho odpadků.

- ZÁBAVA

- Líbí se mi hudba kapely, kterou mají mí spolužáci.
- Uspořádání diskotéky.
- Uspořádání soutěže ve florballu pro lidi ze školy.

- PROSOCIÁLNÍ AKCE

- sbírky
- návštěvy starých lidí
- propagace myšlenky, petice

Otázky

Než se rozhodneme, že se pustíme či nepustíme do řešení nějaké situace, zvažujeme různé pohledy na ni.

- Co mám řešit?
- Co je to, co mi vadí?
- Jak by mělo vypadat vyřešená situace??
- Co je důležité?
- Mám to řešit právě já?
- Stačím na to sám?
- Jak můžu pomoci?
- Kdo může pomoci?
- Koho oslovit?

■ Co by bylo nejlepší?

Mladší a starší žáci

S žáky druhého stupně můžeme snáze hovořit o abstraktních myšlenkách a hodnotách, dát jim svobodu ve výběru jejich směřování. Mladším žákům můžeme nabídnout výběr z úkolů a navést je na způsob, jakým je mohou naplňovat. Na žáky prvního stupně je zaměřena lekce 11.3 Žák pečuje o věci, rostliny, zvířata, lidi.

Inspirace

Inspirací pro rozvíjení tematiky angažování žáků nám jsou pedagogové Paulo Freire a Celestin Freinet.

2.1.3 Doporučený postup

- ◆ Pro navození tématu můžeme položit některé z úvodních otázek.
- ◆ Využijeme metodu myšlenkové mapy na téma „problémy v našem světě“ (viz Zásobník metod). Nebo zvolíme postup: sepíšeme na tabuli vše, co žáky napadá k tématu „problémy v našem světě“. Následně hesla utřídíme do oblastí, které spolu se žáky považujeme za nadřazené (př. příčiny, důsledky, témata v našem okolí, světové problémy, témata školy, starých lidí, nemocnic.....). Po obou variantách necháme následně žáky ve skupinách vypracovat (každá skupina zpracovává jednu oblast) seznam všech informací a poznatků k dané oblasti (jak by ji rozřadili, co je v ní důležité...). Skupiny svou práci odprezentují ostatním.
- ◆ Využijeme metodu A1 Myslím si, že ano, myslím si, že ne. Otázky můžeme „ušít třídě na míru“ z problémů, které žáci zmínili v předchozí aktivitě.
- ◆ A2 Úvaha. Každý žák může napsat úvahu: Co rozumím pod pojmy: angažovat se v řešení problému – přidat ruku k dílu - jít do toho – nasadit své síly.
- ◆ Nabídneme žákům seznam situací, ve kterých se mohou angažovat (viz praktická teorie) a žáci určí: 1. Co se stane, když problém budu – nebudu řešit? 2. Jaké to bude mít následky?

Tuto aktivitu není potřeba zahrnout, o důsledcích se můžeme pobavit v aktivitě následující, která pracuje s problémy žáků – je tedy kvalitativně vyšší.

- ◆ A3 Problémy v mém okolí
- ◆ A4 Vymysli, co nejvíc možností – aktivita podporuje tvořivost žáků při řešení problémů.
- ◆ Učitel má na kartičkách vypsány problémy ze života třídy/školy (sesbírané nejlépe v kolečku viz výše), postupně je čte a žáci se hlásí -

kdo má chuť s tím něco dělat. Žáci se rozdělí do skupin – každá vymýšlí řešení k jedné kartě.

- ◆ A5 Co skutečně děláme? - Žáci si na konkrétních situacích ze svého života ujasňují, v čem se angažují a proč. Vytvoří si a vyzkouší řešit situaci novou.
- ◆ A6 Ideální svět - žáci tvoří ve skupinách fantaskní obraz, zamýšlí se nad ideálním řešením.
- ◆ A7 Etický projekt - s reflektovaným prožitkem – kultivování naší svobody.
- ◆ A8 Co mě nenechá v klidu. Aby žáci rozpoznali to důležité, co jim stojí za vystoupení ze své skořápky a nutí je jednat.
- ◆ A9 Závazek. Žák přijme na konkrétní čas určitý závazek, vyplní ho a reflektuje.
- ◆ A10 Co můžeme řešit? Žák identifikuje v textu nebo v předvedené modelové situaci problémy, které může pomoci řešit.
- ◆ A11 Erb. Každý žák si vytvoří erb, do polí znázorní, za co on, jako rytíř v současnosti, bojuje.

2.1.4 Evaluace

- ◆ Žák uvede tři problémy ve svém okolí, o kterých se domnívá, že mají být řešeny a zdůvodní svůj názor.
- ◆ Žák uvede jeden problém, k němuž řešení přispívá, a popíše jak.
- ◆ Žák u předloženého problému uvede, jaké to bude mít důsledky, kdyby problém řešil a kdyby ne.

2.1.5 Seznam aktivit

Číslo a název aktivity	Stručná charakteristika aktivity	Vzdělávací období
A1 Myslím si, že ano, myslím si, že ne	Žáci vyjadřují svůj postoj k různým problémům prostorově na škále, ústně své umístění zdůvodňují.	1., 2., 3.
Zdroj: o.s. Projekt Odyssea		
A2 Úvaha	Žáci píšou text, ve které si ujasňují svůj pohled na téma Co rozumím pod	3.

	Angažovat se v řešení problému – přidat ruku k dílu - jít do toho – nasadit své síly	
Zdroj: o.s. Projekt Odyssea		
A3 Problémy v mém okolí	Žáci přemýšlejí o reálných problémech ve svém okolí a důsledcích jejich řešení/neřešení.	1.,2.,3.
Zdroj: o.s. Projekt Odyssea		
A4 Vymysli co nejvíc možností	Žáci vymýšlejí řešení k reálným problémům, nejlepší dramatizují.	2., 3. (po úpravě 1)
Zdroj: o.s. Projekt Odyssea		
A5 Co skutečně děláme?	Žáci si na konkrétních situacích ze svého života ujasňují, v čem se angažují a proč. Vytvoří si a vyzkoušejí řešit situaci novou.	2., 3.
Zdroj: o.s. Projekt Odyssea		
A6 Ideální svět	Žáci tvoří fantaskní obrázek ideálního světa k vybranému problému.	1., 2., 3.
Zdroj: o.s. Projekt Odyssea		
A7 Etický projekt	Žáci si zvolí, čeho by chtěli dosáhnout, zažijí reálnou situaci, ve které budou vybraný problém řešit.	2., 3.
Zdroj: o.s. Projekt Odyssea		
A8 Co mě nenechá v klidu	Žáci přemýšlejí o motivech svého jednání.	3.
Zdroj: o.s. Projekt Odyssea		
A9 Závazek	Žák si stanoví, na jakém problému by se chtěl podílet a vymyslí jak. Na určitý čas	2., 3.

	přijme kroky jako závazek a naplňuje je.	
Zdroj: o.s. Projekt Odyssea		
A10 Co můžeme řešit	Žáci připraví scénku a ostatní v ní hledají možnosti, kdy by mohli pomoci s řešením problému.	2., 3.
Zdroj: o.s. Projekt Odyssea		
A11 Erb	Žáci kreslí své osobní erby, ve kterých znázorňují, za co chtějí bojovat.	1., 2., 3.
Zdroj: o.s. Projekt Odyssea		

3 PODROBNÝ POPIS VYBRANÝCH AKTIVIT

A1 Myslím si že ano, myslím si že ne

Čas: 20 min

Cíle: Žáci vyjádří svůj postoj k různým problematickým situacím

Věk: není omezen

Pomůcky: učitelův seznam otázek

Postup: viz Zásobník metod

Seznam otázek (vybereme a doplníme dle věku dětí a situace ve třídě):

- Nahlásím v obchodě, že si pán strčil pod bundu láhev vodky?
- Zjistil jsem, že spolužák bere drogy, mluvil jsem s ním o tom, a nepomohlo to. Řeknu to někomu?
- Viděl jsem spolužáka, jak rozbil tenisákem video ve třídě. Učitelka nám řekla, že musíme teď nahlásit, kdo to udělal, jinak nepojedeme na ŠvP. Nahlásím jeho jméno?
- Vím, že se holky domluvily, že budeme všichni ve třídě jednu dívku ignorovat. Budu se s ní i přesto bavit?
- Viděl jsem, jak spolužáci pravidelně osahávají spolužačku. Řeknu to učitelce?
- Kamarád ukradl v bufetu bagetu a nese si ji domů. Řeknu to někomu?
- Viděl jsem, jak spolužáci z vyšší třídy mlátili na WC kluka od nás z ročníku. Řeknu to někomu?
- Viděla jsem, jak si spolužačky na záchodcích dělaly dírky do uší a jedna omdlela. Řeknu to někomu?
- Může jedinec pomoci lidem ke štěstí?
- Můžou obyvatelé země ovlivnit změnu zákonů?
- Můžu já sám nějak přispět k lepšímu světu?
- Můžeme my, jako třída, něco zlepšit?

Zdroj: o.s. Projekt Odyssea

A2 Úvaha

Čas: 40 min i s prezentací

Cíle: Žáci si ujasní své vlastní názory na téma Co rozumím pod Angažovat se v řešení problému – přidat ruku k dílu - jít do toho – nasadit své síly..

Věk: 12+

Pomůcky: žádné

Postup: Každý žák samostatně píše úvahu na téma: Co rozumím pod Angažovat se v řešení problému – přidat ruku k dílu - jít do toho – nasadit své síly.

K přemýšlení můžeme žákům nabídnout otázky:

- Jaké podmínky musejí být splněny, abych se chtěl v něčem angažovat?
- V jakých situacích chci pomáhat?
- Co musím zvažovat, když volím způsob mého přispění k řešení nějakého problému?
- Ve kterých případech vnímám problém jako „svůj“, vím, že ho musím řešit právě já?
- Jaké výhody mi přináší, když budu problém řešit? Jaké nevýhody to přináší?
- Jaký to má pro mě přínos, když budu přemýšlet o tom, kde bych mohl přiložit ruku k dílu?

Následně mohou žáci sdílet informace svých úvah, případně přečíst některé celé třídě.

Zdroj: o.s. Projekt Odyssea

A3 Problémy v mém okolí

Čas: 20 min

Cíle: Nabídnout žákům prostor k zamyšlení se nad jejich problémy, nad tím, co by chtěli zlepšit, změnit. Konfrontovat nápady žáků mezi sebou.

Věk: není omezen

Pomůcky: tužky, papíry

Postup:

- Každý žák si sepíše nejméně pět problémů ze svého okolí, které chce řešit.
- Následně si žáci problémy mezi sebou čtou, každý čte vždy pouze jeden problém a sice takový, který ještě nikdo před ním nečetl. Čtení ukončíme po několika „kolečkách“, když se neobjevují nové problémy.
- Žáků se ptáme, které problémy z uvedených považují za nejpálčivější. Rozvedeme diskusi na téma „co s nimi“. Žáci u problémů uvádějí, co by pro ně znamenalo (jaké následky to přinese), kdyby problém řešili a kdyby ne. Během celé aktivity si učitel dělá poznámky, sebrané problémy dále využijeme.

Zdroj: o.s. Projekt Odyssea

A4 Vymysli co nejvíc možností

Čas: 45 min

Cíle: Aktivita podporuje tvořivost žáků při řešení problémů.

Věk: 10+

Pomůcky: seznam situací a problémů

Postup:

- Žákům rozdáme seznam situací a problémů, ve kterých se mohou angažovat. Ideálně obsahuje situace, které nám vyšly z „koleček“, můžeme doplnit příklady ze seznamu situací (viz praktická teorie).
- Žáci se rozdělí do dvojic, každá si vybere jednu situaci. Jejich úkolem je napsat co nejvíce možných chování, která mohou následovat. Cílem je získat co nejvíce různých možných reakcí.
- Následně dvojice prezentují všechny své možnosti ostatním. Žáci mohou klást dotazy k různým variantám řešení – může vzniknout nový návrh. Poté třída společně odhlasuje řešení, které shledává jako nejlepší. Žáci mohou nejlepší řešení zdramatizovat.

Zdroj: o.s.Projekt Odyssea

A5 Co skutečně děláme?

Čas: 45 min

Cíle: Žáci si na konkrétních situacích ze svého života ujasňují, v čem se angažují a proč. Vytvoří si a vyzkoušejí řešit situaci novou.

Věk: 10+

Pomůcky: žádné

Postup:

- Žáci pracují ve skupinách. Úkolem každé skupiny je:
 - společně si probrat, na řešení kterých problémů se žáci v současnosti podílejí
 - nalézt důvody, proč se právě v těchto oblastech angažují
 - zhodnotit svou práci
 - vymyslet, kterým směrem by se ještě chtěli ubírat, které oblasti je zajímají
 - vybrat nejzajímavější oblast a navrhnout konkrétní kroky, které by mohli podniknout.
 - za DÚ mají skupiny podniknout některé z vytipovaných kroků
 - Na následující hodině proběhne reflexe DÚ. Jak probíhalo naplňování vašeho úkolu? Překvapilo vás něco? Jak jste s tím spokojeni? Šli byste do toho znovu? Dělali byste něco jinak? (příp. otázky orientované na průběh práce ve skupině)

Zdroj: o.s.Projekt Odyssea

A6 Ideální svět

Čas: 90 min

Cíle: Žáci tvoří ve skupinách fantaskní obraz, zamýšlejí se nad ideálním řešením.

Věk: 6+

Pomůcky: balicí papír, fixy či jiné barvy

Postup:

- Sesbíráme co nejvíce nápadů na problémy, které bychom chtěli řešit. (Můžeme využít některé z kolečka.)
- Necháme žáky, aby si ve skupinách vždy vybrali jeden a společně vytvořili obraz ideálního světa, ve kterém se všichni podílejí na naplňování vytyčeného cíle (můžeme využít i přesně opačný postup a nechat žáky vytvořit obraz apokalyptický – jak by to vypadalo, kdyby se nikdo na světě tomuto problému nevěnoval). Skupiny pracují vždy na jednom velkém společném obraze, mohou využívat i písmo.
- V závěru uděláme výstavu obrazů, během které lze projít obrázky jeden po druhém a klást dotazy umělcům.

Zdroj: o.s. Projekt Odyssea

A7 Etický projekt

Čas: 45 min

Cíle: Žáci zažijí situaci, ve které budou řešit nějaký problém a reflektují ji.

Věk: 12+

Pomůcky: žádné

Postup:

- Žáci si vytvoří vlastní malý projekt, ve kterém budou pomáhat řešení nějakého konkrétního problému (ve skupinách či samostatně). Vytyčí si, čeho by chtěli dosáhnout, jaké důvody je vedou k jejich počínání.
- Stanoví si plán a čas – v průběhu příštího týdne, kdy ho budou naplňovat.
- V průběhu týdne si zapisují, jak jejich práce postupuje, myšlenky, které je k ní napadají atd.
- Po týdně reflektujeme práci žáků: Můžeme číst úryvky z deníků, nechat si popsat nejdůležitější momenty projektu... V případě, že jsou žáci s některým svým chováním v průběhu projektu nespokojeni, můžeme sesbírat od ostatních nápady, jak by situace šla řešit. Případně je dramatizovat a obměňovat chování některé postavy.

Zdroj: o.s. Projekt Odyssea

A8 Co mě nenechá v klidu

Čas: 45 min

Cíle: Žáci si uvědomí, co je nutí jednat.

Věk: 12+

Pomůcky: žádné

Postup:

- Ve kterých situacích musím jednat? Které situace mě nenechají v klidu přihlížet, ale musím začít něco dělat? (Se staršími žáky můžeme celou aktivitu směřovat na situace, které v člověku vyvolávají jakýsi principiální etický nárok – musíš řešit z jakého si „vyššího“ důvodu).
- Každý žák sepíše co nejvíce situací, ve kterých prostě „musí“ zasáhnout. Následně vybere pět nejdůležitějších. Postupem řeka (viz Zásobník her) postupně žáci ve zvětšujících se skupinách vybírají pět nejnaléhavějších situací. Diskutují o nich.
- V závěrečné prezentaci nejnaléhavějších situací (skupiny max. po osmi žácích) zkusíme vyvodit, co mají situace společného, které motivy nás burcují.

Zdroj: o.s.Projekt Odyssea

A9 Závazek

Čas: 45 min, měsíc, 90 min

Cíle: Žák přijme na konkrétní čas určitý závazek, vyplní ho a reflektuje.

Věk: 10+

Pomůcky: žádné

Postup:

- Každý žák si samostatně vybere jeden problém, kterému se chce v průběhu dalších dnů věnovat (dle stáří dětí, nedoporučujeme více než měsíc).
- Vymyslí si konkrétní úkoly, kterými bude k jeho řešení systematicky pomáhat. Vytvoří si tabulku s daty a popisy úkolů.
- V průběhu následujícího měsíce si bude vybarvovat okénka, v případě, že daný den úkol splní.
- Reflektujeme dlouhodobou práci dětí v průběhu i v závěr celého časového úseku. Jaký je to pocit, systematicky se věnovat řešení nějakého problému? S jakými problémy jsi se setkával? Jak jsi je řešil? Nakolik Ti přišla tvá snaha smysluplná? Co bys mohl označit za výsledek tvé práce? Jak reagovalo tvé okolí?

Zdroj: o.s.Projekt Odyssea

A10 Co můžeme řešit?

Čas: 45 min

Cíle: Žák identifikuje v textu nebo v předvedené modelové situaci problémy, které může pomoci řešit.

Věk: 9+

Pomůcky: žádné

Postup:

- Žáci ve skupinách sehraji situaci, ve které se domnívají, že by mohli oni sami pomoci.
- Po přehrání scének ostatní říkají své postřehy a vstupují s nápady svého řešení do děje.
- Žáci dostanou DÚ najít v textech (literárních, novinových článcích, dokumentech, filmech, divadelních hrách) problémy, které mohou pomoci řešit.

Zdroj: o.s.Projekt Odyssea

A11 Erb

Čas: 60 min

Cíle: Žáci si ujasní, za to chtějí ve svém životě „bojovat“. Symbolicky znázorní „svá“ témata.

Věk: 6+

Pomůcky: papíry, fixy - pastelky - barvy

Postup:

- Rytíř slouží svému ideálu.
- Sepíšeme na tabuli, co si žáci představí pod pojmem rytíř.
- Každý žák si vytvoří erb(tvar si může vymyslet, rozdělujeme na čtyři stejné díly), jako má každý rytíř, a do polí znázorní, za co on, jako rytíř v současnosti bojuje. Co jsou jeho vlastní témata, nebo co jsou témata, kterým se věnovat chce.
- Vytvoříme výstavu erbů a pobavíme se o jejich obsahu.

Zdroj: o.s.Projekt Odyssea

Mgr. Anna Pekárková
NAPLŇUJEME VLASTNÍ IDEÁLY

© Projekt Odyssea, 2007
www.odyssea.cz

ISBN 978-80-87145-33-3